

Komisija za begunke
Razišči. Premisli. Razreši.

Na evropski poti za begunke ni varnosti: Poročilo z Balkana

Januar 2016

WOMEN'S
REFUGEE
COMMISSION

Razišči. Premisli. Razreši.

Komisija za begunke izboljšuje življenja in varuje pravice žensk, otrok in mladine, razseljenih zaradi konfliktov in kriz. Raziskujemo njihove potrebe, prepoznavamo rešitve in se zavzemamo za programe in politike, da bi povečali njihovo odpornost in spodbudili spremembe humanitarnih praks.

Zahvale

Za to poročilo so raziskovali in ga napisali Marcy Hersh, višja zagovornica, in Katharina Obser, vodja programa — Pravice migrantov in pravičnost, Komisija za begunke, s prispevki Michelle Brané, Dalea Buscherja, Sarah Costa, Deni Robey in Joan Timoney. Diana Quick je uredila in oblikovala poročilo.

Delo je opravila Komisija za begunke v sodelovanju z Zeine Zaatari in Jurate Kazickas ter ob podpori Evropskega ženskega lobija, vključno s Pierrette Pape, in Agencija za begunce pri Združenih narodih, vključno z Arnejem Trevesom, Nathanom Williamsom, Caroline van Buren in Anne-Birgitte Krum-Hansen.

Komisija za begunke se iskreno zahvaljuje vsem agencijam Združenih narodov, nevladnim organizacijam in organizacijam civilne družbe, ki so delile svoja mnenja o operativnih kontekstih in med oceno olajšale dostop do beguncev, razseljenih oseb ter deležnikov.

Končno je Komisija za begunke globoko hvaležna beguncem, ki so delili svoje zgodbe.

To delo je nastalo s podporo Fundacije NoVo, Fundacij odprte družbe, Marthe Gallo in Fundacije družine Frankel.

Fotografija na naslovnici: Ženska v begunskem centru v Preševem v Srbiji. © Meabh Smith/Trócaire

© 2016 Komisija za begunke

ISBN:1-58030-143-6

Komisija za begunke
122 East 42nd Street
New York, NY 10168-1289
212.551.3115
info@wrcommission.org

womensrefugeecommission.org

Vsebina

Kratice in okrajšave.....	i
Povzetek	1
Priporočila.....	2
Uvod.....	3
Metodologija.....	5
Odkritja	5
Brez upoštevanja spola na tranzitnih mestih	5
Brez upoštevanja spola pri dostopu do informacij	7
Brez posebnih storitev za žrtve nasilja na podlagi spola	8
Premalo izkoriščene lokalne organizacije.....	10
Diskriminacija po državljanstvu	10
Izzivi pri ponovnem združevanju družin.....	11
Brez upoštevanja spola pri dostopu do azila.....	12
Brez dolgoročnih rešitev	12
Zaključek	13
Opombe.....	14

Kratice in okrajšave

EU	Evropska unija
MZPS	Minimalni začetni paket storitev (storitve za reproduktivno zdravje)
NPS	Nasilje na podlagi spola
NVO	Nevladna organizacija
NŽI	Neživilski izdelek
OCD	Organizacija civilne družbe
UNFPA	Sklad Združenih narodov za prebivalstvo
UNHCR	Visoki komisariat za begunce pri Združenih narodih
WRC	Komisija za begunke

Povzetek

Tveganja v povezavi z zaščito žensk, deklet in drugih ranljivih skupin so prisotna v vseh fazah evropske begunske migracije, hkrati pa so na vseh točkah, kjer bi tveganja lahko ublažili, priložnosti za to zapravljen.

Kot del večstopenjskega ocenjevanja potreb po zaščiti za ženske in dekleta v begunskem toku skozi Evropo, je Komisija za begunke nedavno obiskala Srbijo in Slovenijo. Odkrili smo, da na tej poti nasilje na podlagi spola praktično ni deležno obravnave v obliki zagotavljanja varnih prostorov, indentificiranja žrtev in zagotavljanja njim namenjenih storitev. Begunke, ženske in dekleta, v prehodnih centrih pogosto nimajo dostopa do osnovnih storitev, vključno z zdravstveno oskrbo na področju spolnega in reproduktivnega zdravja. Pomanjkanje jasnih informacij in nezmožnost dostopa do tolmačev, še posebej tolmačk ženskega spola, ovira dostop žensk in deklet do storitev, zato so brez zaščite pred tihotapci in drugimi oportunisti. Državni uradniki so neprimerno opremljeni za ravnanje s tem mobilnim, ranljivim prebivalstvom. Organizacije civilne družbe z ustreznimi znanjem in izkušnjami v povezavi s spolom, so običajno izključene iz dela na krajih, kjer bi lahko bile najbolj v pomoč. Končno so tveganja, povezana z zaščito, s katerimi se soočajo ženske in dekleta v vseh humanitarnih krizah, tukaj večja zaradi pomanjkanja resnih pravnih možnosti za zaprositev za azil ali drugo pomoč na poti.

Obstaja nujna potreba, da srbska in slovenska vlada v sodelovanju z drugimi državami, Evropsko unijo (UN) in Agencijo Združenih narodov za begunce (UNHCR) prevzameta nadzor nad prenatrjeno razvitim in kaotičnim humanitarnim odzivom ter sprejmeta politike in programe ter zagotovita storitve in osebje, ki bo zaščitilo ženske in deklete pred neskončnim številom tveganj od trenutka, ko prispejo pa tudi na poti do varne ponovne naselitve.

Priporočila

Srbska in slovenska vlada:

1. morata v sodelovanju in koordinaciji z drugimi državami, vključno z državami članicami EU, razviti dolgoročne azilne, zaščitne in integracijske mehanizme, da lahko posamezniki, ki bežijo pred nasiljem, vključno s preganjanjem na podlagi spola, izvajajo svojo pravico do zaščite in združevanja družine v teh državah in celotni regiji;
2. pri obdelavi beguncev v prehodu ne smeta diskriminirati na podlagi državljanstva; vsi posamezniki morajo imeti priložnost zaprositi za zaščito in imeti dostop do pravičnega in smiselnega azilnega sistema ali drugih oblik humanitarne zaščite;
3. zagotoviti okrepljeno, pravočasno in učinkovito iskanje družin in postopke ponovnega združevanja za begunce, vključno z mladoletniki brez spremstva, še posebej dekleti, v upanju, da se bodo z družinskimi člani združili že v ciljni državi;
4. morata skupaj z UNHCR zagotoviti, da so prehodna mesta zgrajena in imajo osebje, mešano po spolih, prepoznavati potrebe žensk in deklet ter njihovo varnost v skladu s *Smernicami za integracijo intervencij pri nasilju na podlagi spola v humanitarne akcije*(2015) Medagencijskega stalnega odbora¹, ki ponujajo specifično sektorsko usmeritev za zmanjševanje tveganj, promocijo prilagodljivosti in pomoč pri naporih za okrevanje;
5. morata zagotoviti, da so storitve, specifične za nasilje na podlagi spola, vključno s klinično oskrbo oseb, ki so bile žrtve spolnega nasilja, strokovnjaki za nasilje na podlagi spola, varnimi prostori za ženske in dekleta ter mehanizmi za posredovanje na voljo na vseh prehodnih mestih;
6. zagotoviti, da so minimalni standardi za storitve zagotavljanje reproduktivnega zdravja v nujnih primerih na voljo 24 ur na dan, sedem dni na teden, v obliki primerno opremljenih mobilnih klik, ter da begunci na poti vedo, kje in kako dostopati do storitev;
7. morata izboljšati dostop beguncev do informacij o njihovih pravicah, tranzitni poti in storitvah, ki so jim na voljo, vključno z izboljšano uporabo tolmačkov za arabski jezik in farsi;
8. dovoliti organizacijam civilne družbe, da delajo na tranzitnih mestih in podpirati njihove napore pri odzivu na begunce, še posebej pri zaščiti žensk, odzivu na nasilje na podlagi spola in nadzoru nad človekovimi pravicami.

Uvod

Leta 2015 je v Evropo prispelo več kot milijon posameznikov, ki so bežali pred konflikti v Siriji, Afganistanu, Iraku in drugih državah južne Azije in podsaharske Afrike. Begunci skozi države južne, vzhodne in osrednje Evrope potujejo hitro in se trudijo pred zaprtjem meja doseči destinacije, za katere upajo, da jim bodo nudile varnost in azil. Od januarja 2016 je več kot 55 odstotkov oseb, ki potujejo, žensk in otrok, medtem ko jih je bilo do junija 2015 samo 27 odstotkov.

Kot del večstopenjskega ocenjevanja potreb po zaščiti in odzivih na begunski poti je Komisija za begunke (WCR) nedavno potovala v Srbijo in Slovenijo, da bi se seznanila z odzivom na prihod teh beguncev brez primere in okreplila odziv nanj. Nekatero evropsko vlado, vključno s srbsko in slovensko, so bile nepripravljene in niso imele virov, da bi zagotovile celovit humanitarni odziv. Agencije Združenih narodov se trudijo delovati v državah, v katerih so bile pred begunsko krizo manj prisotne. Podobno se je počasi odzivala večina mednarodnih nevladnih organizacij. Neustrezno načrtovanje je vodilo do prenehanja pripravljenega odziva, katerega posledica so bili nevarni pogoji na poti, še posebej za najbolj ranljive med begunci, kot so samske ženske, ki so potovale same, družine, ki so jih vodile ženske, nosečnice in doječe matere, najstnice, mladostniki brez spremstva in invalidne osebe. Poleg tega Evropa za dolgoročno dobro počutje teh begunce ponuja ad hoc namesto celovite rešitve.

Obstaja nujna potreba po povečanju števila osebja in zvišanju kakovosti ter razpoložljivosti storitev na evropski migracijski poti, da bi zagotovili zaščito za ženske, deklete in druge ranljive skupine od njihovega prihoda, skozi azilni postopke in do varne ponovne naselitve. Brez tega so ženske in dekleta izpostavljene resnim tveganjem za nasilje in izkoriščanje. Tveganja v povezavi z zaščito so prisotna na vsakem koraku poti, na vseh točkah, kjer bi tveganja lahko ublažili, pa so priložnosti za to zapravljene.

Begunke, ženske in dekleta, v tranzitnih centrih pogosto nimajo dostopa do osnovnih storitev, vključno z zdravstveno oskrbo na področju spolnega in reproduktivnega zdravja. Kompleti za pomoč po posilstvu in drugi paketi za nujno pomoč na področju reproduktivnega zdravja niso prednastavljeni, zato prihaja do pomanjkanja osnovnih izdelkov in blaga za oskrbo žrtev spolnega nasilja, za reševanje zapletov pri nosečnosti in rojstvu otrok, ki ogrožajo življenja, za preprečevanje prenosa virusa HIV in za preprečevanje neželenih nosečnosti. Pomanjkanje jasnih informacij in nezmožnost dostopa do tolmačev, še posebej tolmač ženskega spola, ovira dostop žensk in deklet do storitev in razumevanja njihovih pravic v tranzitnem postopku; zaradi splošnega pomanjkanja znanja pa so ranljive pred tihotapci in drugimi oportunisti, ki prežijo na njihov obup.

Na tej poti nasilje na podlagi spola praktično ni deležno obravnave v obliki zagotavljanja varnih prostorov, indentificiranja žrtev in zagotavljanja njim namenjenih storitev. Hitrost, s katero se premikajo begunci, prikriva nasilje, ki se dogaja, ker ženske ne želijo zaradi česarkoli zavlačevati s potovanjem. Vendar je narava migracije prav tako uporabljana kot izgovor, saj osebje navaja, da količina in hitrost onemogočata identifikacijo tveganih oseb ali priložnosti za zagotavljanje storitev za žrtve ali druge, ki bi od njih imeli korist.

Ne samo, da so državni uradniki neprimerno opremljeni za identifikacijo in zagotavljanje ustreznih storitev za ranljive populacije, ampak so tudi napor za vključevanje prepotrebnih storitev izničeni. Organizacije civilne družbe z ustreznimi znanjem in izkušnjami v povezavi s spolom, so običajno izključene iz dela na krajih, kjer bi lahko bile najbolj v pomoč.

Tveganja, povezana z zaščito, s katerimi se soočajo ženske in dekleta v vseh humanitarnih krizah, so tukaj večja zaradi pomanjkanja resnih pravnih možnosti za zaprositev za azila na poti, mehanizmov za pospeševanje združevanja družin in za vodenja primerov ter za socialno podporo pri integraciji celo v primerih, ko najdejo varnost. Večina poskuša priti v države, za katere upajo, da imajo strukture za podporo prosilcem za azil,

Ženska in otrok v gneči za pomoč v begunskem centru v Preševem v Srbiji. © Meabh Smith/Trócaire

ki bodo sprejele pravične odločitve o njihovih zahtevkih za azil in jim dovolile ostati.² Številne evropske države, vključno s Srbijo in Slovenijo, niso bile pripravljene ali pa nimajo infrastrukture, da bi lahko gostile večje število beguncev ali prosilcev za azil in se namesto tega vidijo samo kot tranzitne države.³ Zaradi odsotnosti krepitve teh sistemov so ženske in dekleta po nepotrebnem izpostavljena nasilju in izkoriščanju, situacija pa se še poslabša, ko se migracija zavleče zaradi strožjega nadzora na mejah, ki begunce silijo v že tako prenatrpane tranzitne centre.

Zapiranje meja, diskriminacija begunce na podlagi države izvora in drugi mehanizmi, ki odvrčajo begunce od pravice do zaprositve za azil ne samo kršijo mednarodno pravo, ampak to populacijo izpostavljajo povečanemu tveganju za nasilje na podlagi spola, izkoriščanju, smrti na poti in deportacijam nazaj v nevarne situacije.

Metodologija

Komisija za begunke opravlja več ocenjevanj, da bi preučila dostop žensk in deklet do humanitarne in pravne zaščite pri migraciji beguncev v Evropo. Po skupni misiji z organizacijama UNHCR in UNFPA novembra 2015 v Grčijo in Makedonijo⁴ je Komisija za begunke decembra 2015 zaključila samostojno misijo v Srbijo in Slovenijo. Majhna ocenjevalna ekipa, v kateri je bila tudi tolmačka za arabski jezik, je potovala v Beograd, Presevo, Adaševce in Šid v Srbiji ter v Ljubljano, Dobovo in Šentilj v Sloveniji. V obeh državah je Komisija za begunke intevjuvala begunce v tranzitu, ženske in moške. Ekipa se je sestala tudi z relevantnimi deležniki, vključno z državnimi uradniki, uradniki na meji in policijo, subjekti mednarodnih humanitarnih organizacij, vključno z osebjem številnih agencij ZN, in lokalnimi organizacijami civilne družbe, ki se ukvarjajo s promocijo pravic žensk, človekovih pravic in pravic migrantov, ter prostovoljci v tranzitnih centrih.

Odkritja

Brez upoštevanja spola na tranzitnih mestih

Ženske in dekleta, ki potujejo skozi Evropo, so pobegnile z najbolj nevarnih vojnih območij in si zaslužijo najti varne in humane pogoje, ko stopijo na evropsko ozemlje. Tranzitna taborišča ženskam in dekletom žal ne ponujajo osnovnih storitev ali zaščite pred nasiljem ali izkoriščanjem.

Neizkušeno osebje

Prvo osebje, ki ga srečajo begunke, ženske in dekleta, na tranzitnih mestih, so pogosto državni uradniki, uradniki na meji in policisti, ki delajo v prvih linijah, in so odgovorni

za registracijo in usmerjanje gibanja velikega števila beguncev. Osebje Komisije za begunke se je srečalo s policijo in vojaškimi uradniki v tranzitnih centrih, ki so povedali, da imajo malo ali nič izkušenj pri interakciji z begunci, žrtvami nasilja na podlagi spola ali drugo travmatizirano populacijo. Številni deležniki, vključno z državnimi uradniki, priznavajo tudi, da je situacija izčrpala organe na meji in zanje ter drugo osebje v tranzitnih centrih postala neznosna, saj so delali neprestano ter se odzivali na naval brez primere. Posledica pomanjkanja kapacitet je brezčutno in neprimerno ravnanje z begunci. Komisija za begunke je bila priča kričanju policistov na begunce v lastnem jeziku ali v angleščini, ki ju večina beguncev ne razume, in ustvarjanju panike ali stampedov, ko so begunce skušali organizirati za vkrcanje na avtobuse. Komisiji za begunke so prav tako povedali, da se lokalni organi včasih vedejo kulturno neprimerno, izražajo ksenofobijo ali islamofobijo, kar zgolj odtuji begunke, ženske in dekleta, ki morda iščejo nekoga, ki bi se mu zaupale glede pomanjkanja varnosti na poti. Z usposabljanjem in zagotavljanjem dodatnih kapacitet bi morali lokalni organi bolj humano voditi tranzitne centre.

Brez ločenih stranišč in prostorov za higieno

Tuši in straniška so v tranzitnih centrih redko ločeni po spolu. Begunke pripovedujejo, da celo stranišča, ki so označena kot moška ali ženka, moški uporabljajo mešano. Begunke, ženske in dekleta, so priznale, da so več dni zavračale hrano in vodo, da bi se izognile uporabi stranišč, ki so jih dojemale kot nevarna in neprimerna.

Ni prostorov, namenjenih izključno ženskam

Tako taborišče v Dobovi kot taborišče v Šentilju se nahajata v ogromnih šotorih, ki nimajo posebnih prostorov za ženske ali družine. V Dobovi je Komisija za begunke naletela na tako natrpan šotor, da se humanitarni delavci niso mogli premikati med begunci, da bi identificirali ranljive posameznike, ki bi morda potrebovali posebne storitve. V Dobovi je Komisija za begunke prav tako opazila, da se je ženska preoblačila za odejami, ki so jih držali drugi begunci, saj tranzitni center ne ponuja zasebnih prostorov. V takšnem vzdušju zlahka pride do nadlegovanja, ki ga osebje, zadolženo za pomoč beguncem, ne odkrije.

Omejen dostop do kompletov s higienskimi pripomočki

Pri neživilskih predmetih, ki jih delijo na poti, niso upoštevane posebne potrebe žensk in deklet. Komisija za begunke je ugotovila, da kompleti s spodnjim perilom in menstrualnimi vložki na vseh tranzitnih mestih niso ves čas na voljo. Na nekaterih tranzitnih mestih, vključno z Dobovo, so partnerji Komisiji za begunke povedali, da ti predmeti so na voljo, vendar niso na vidnih mestih. Begunke morajo zanje izrecno zaprositi, kar jim lahko onemogoča dostop, saj jih je zanje morda sram prositi, morda ne vedo, da so ti predmeti na voljo ali pa ne želijo zanje prositi moškega delavca, še posebej, če so ob tem prisotni tudi moški člani družine.

Komisija za begunke je tudi na prejšnji misiji v mesecu novembru odkrila enako pomanjkljivo upoštevanja spola v tranzitnih centrih. Videti je, da v vmesnih mesecih ni bilo večjega napredka. Ključnega pomena je, da vsi sektorji implementirajo svoje programe v skladu s *Smernicami za integracijo intervencij pri nasilju na podlagi spola v humanitarne akcije* (2015) Medagencijskega stalnega odbora.⁵ Namen smernic je pomagati humanitarnim delavcem koordinirati, načrtovati, implementirati, nadzorovati in ocenjevati ključna dejanja za zaščito prostovoljcev ter preprečevati nasilje na podlagi spola po vseh sektorjih humanitarnega odziva. Smernice ponujajo usmeritev po tematskih področjih s preprosto sledljivim seznamom za preverjanje za vsak sektor, vključno z vodo, sanitarijami in higieno, zdravjem, prostori in neživilskimi izdelki. Te smernice bi bilo treba upoštevati pri načrtovanju mest in organizaciji razdeljevanja pomoči.

Brez zdravstvene oskrbe na področju spolnega in reproduktivnega zdravja

Dostop do minimalnih standardov na področju reproduktivnega zdravja je na tranzitnih območjih ključnega pomena. Pri obeh ocenjevanjih, ki smo jih izvedli ob evropski poti, je Komisija za begunke zabeležila ogromno številno nosečnic in žensk z novorojenčki. V času tega ocenjevanja je bila večina žensk, ki so prosile za zdravniško pomoč, napotena v lokalno bolnišnico na ultrazvok. Vendar so ženske, ki jih je intervjuvala Komisija za begunke izrazile nasprotovanje potovanju do lokalne bolnišnice, saj bi morale zapustiti tranzitno mesto in se morda ločiti od svojih družin ali pa zavleči svoja potovanja.

Minimalni standardi za reproduktivno zdravje oz. Minimalni začetni paket storitev je določen v smernicah SPHERE ⁶ in bi ga bilo treba implementirati, da bi zmanjšali nepotrebno umrljivost mater in novorojenčkov, preprečili in se odzvali na spolno nasilje, preprečili prenos virusa HIV in spolno prenosljivih okužb ter zagotavljali pravico do dostojanstva ženskam in dekletom. Decembra se je UNFPA pripravljala na namestitev mobilnih enot na tranzitna mesta v Srbiji za nekaj dni vsak teden, kar je dobrodoška praksa, vendar bi te enote na tranzitnih mestih morale biti vsakodnevno na voljo 24 ur na dan.

Brez upoštevanja spola pri dostopu do informacij

Komisija za begunke je neprestano beležila pomanjkanje informacij za begunce o njihovem potovanju, pravicah in razpoložljivih storitvah v njihovem jeziku. Mnogi begunci so povedali, da niso vedeli, v kateri državi se trenutno nahajajo niti kaj naj pričakujejo na naslednjem mejnem prehodu. Brezplačen brezžični dostop do interneta, za mnoge begunce življenjskega pomena, saj do informacij dostopajo preko spletnih virov ali prijateljev in družine, je na nekaterih tranzitnih območjih zagotovljen šele od nedavnega, čeprav je resnično zelo pomemben.

Komisija za begunke je bila priča hitenju skozi tranzitne centre in obhodom priložnosti za dostop do zdravstvene oskrbe, otrokom prijaznih prostorov, hrane in neživilskih izdelkov zaradi odsotnosti informacij. Če bi bile informacije o poti beguncem

posredovane bolj jasno, bi lahko njihov prehod potekal manj stresno in napeto, s primernimi pričakovanji glede časa čakanja, pravicah in obveznostih, hkrati pa bi si lahko spočili in izkoristili obstoječe storitve.

Študija primera: V Preševem je Komisija za begunke spoznala Noor,⁷nosečnico, ki je sama potovala z dvema otrokoma, starima manj kot pet let. Ženska je sedela zunaj, na mrazu, in čakala, da prispe vlak, ki jih bo odpeljal na mejo s Hrvaško. Noor je potožila zaradi močnih bolečin, povezanih z nosečnostjo, in izrazila zaskrbljenost nad zdravjem svojega dojenčka. Ni vedela, da je le 30 metrov stran od mesta, kjer je sedela, na voljo zdravstvena oskrba, in tega, da vlaka ne bo še več kot štiri ure, kar je več kot dovolj časa, da gre k zdravniku. Ko ji je Komisija za begunke to razložila, je sprejela spremstvo člana nevladne organizacije do bližnjega zdravstvenega centra.

Pomanjkanje informacij neposredno prispeva k ranljivosti beguncev za izsiljevanje ali druge grožnje. Na obrobju tranzitnih mest tihotapci, tolpe in prekupčevalci z ljudmi obljublajo hitrejši in varnejši prehod, pogosto z močno napihnjenimi stroški ali na načine, ki ogrožajo varnost beguncev. Ženske in dekleta so po nepotrebem izpostavljene več oblikam nasilja in izkoriščanju teh zločincev. Ob boljšem razumevanju poti bi takšnim grožnjam podleglo manj beguncev.

Komisija za begunke je v obeh ocenah stalno opazala, da je na voljo premalo tolmačev, ki bi lahko komunicirali neposredno z begunci. Na nekaterih mestih je za celotno državo na voljo le en tolmač za farsi. Za občutljive pogovore z begunkami, ženskami in dekleti, so ključnega pomena tolmačke za arabski jezik in farsi. V nekaterih tranzitnih centrih so informacije o zahtevah za registracijo, storitvah, ki so na voljo, in pravicah beguncev, objavljene pisno in v več jezikih, vendar je ključno, da se delijo tudi ustno. Vlade so razpravljale tudi o uporabi zvočnikov s posnetimi sporočili v več jezikih, ki bi jih predvajali na vseh območjih v tranzitnih centrih, da bi zagotovili ustrezno deljenje informacij, kar bi izboljšalo dostop do potrebnih informacij še posebej za ženske in dekleta, ki so morda manj pismene.

Brez posebnih storitev za žrtve nasilja na podlagi spola

Nasilje na podlagi spola je pogosta značilnost vseh humanitarnih kriz in begunskih migracij, pa vendar se vlade in humanitarci v Evropi ne odzivajo v dovoljšnji meri, da bi preprečili tveganja za takšno nasilje. Znotraj ali preko meja ni dovolj koordiniranega odziva, da bi pomagali žrtvam nasilja na podlagi spola. Državni uradni so Komisiji za begunke pojasnili, da jih je hitrost migracije beguncev presenetila, vendar to prepogosto uporabljajo za izgovor za pomanjkanje storitev v povezavi z nasiljem na podlagi spola. Pravijo, da je prijavljenih primerov nasilja na podlagi spola malo, če

sploh kakšen, in da ni dovolj časa, da bi žrtvam, ki svoje potovanje zavlečejo samo, če ga resnično morajo, nudili podporo. Vendar bi klinična oskrba žrtev spolnega nasilja na tranzitnih krajih, strokovnjaki za nasilje na podlagi spola na poti, namenski varni prostori za ženske in dekleta, vzpostavljeni mehanizmi napotitve in čezmejna obravnava primerov ženskam in dekletom ponujala realnejšo možnost, da se poslužijo pomoči ne glede na občutek nujnosti, da pridejo na želeni cilj.

Pomanjkanje klinične oskrbe: V vseh ocenjenih državah je Komisija za begunke na tranzitnih mestih naletela na popolno odsotnost klinične oskrbe za žrtve spolnega nasilja. Nacionalni in mednarodni humanitarni delavci so priznali, da kompleti za pomoč po posilstvu niso bili predhodno nameščeni ter da ne poznajo postopkov za spremljanje žrtev posilstev v lokalne bolnišnice ali za dostop do potrebnih zdravil. Mednarodni humanitarni delavci, ki jih je intervjuvala Komisija za begunke, niso bili prepričani, ali imajo žrtve nasilja na podlagi spola dostop do klinične oskrbe za žrtve nasilja na podlagi spola brez prijave primera policiji. Nujno je oblikovati napotitvene poti za žrtve nasilja na podlagi spola, uskladiti odziv v obliki zdravstvenih, psihosocialnih, pravnih in sodnih storitev in usposobiti ter koordinirati vse humanitarne delavce na tranzitnih mestih o osnovnem odzivu v povezavi z žrtvami nasilja na podlagi spola.

Brez strokovnjakov za nasilje na podlagi spola: Humanitarci z znanjem in izkušnjami na področju zaščite žensk in nasilja na podlagi spola so potrebni na celotni poti, da bi lahko identificirali žrtve in zagotavljali spremstvo do klinične oskrbe. Komisija za begunke ni na celotni evropski migrantski poti naletela na nobenega strokovnjaka za nasilje na podlagi spola, kar je vodi do tega, da je bilo identificiranih le nekaj primerov nasilja na podlagi spola in odzivov nanj.

Brez zasebnih prostorov: Tranzitni centri zagotavljajo le malo, če sploh, prostorov, v katerih bi se žrtve nasilja na podlagi spola počutile varne, da bi zaupno razkrile svoje zgodbe. To je treba popraviti z izgradnjo namenskih varnih prostorov za ženske in dekleta v vseh tranzitnih centrih.⁸ Te prostore naj vodijo organizacije, ki imajo znanje in izkušnje z zaščito žensk.

Brez formalne obravnave primerov: Zaradi relativne hitrosti, s katero begunci potujejo preko Balkana, je nujno, da so varni prostori za ženske in dekleta v tranzitnih centrih povezani ter zagotavljajo stalne standarde oskrbe za tiste, ki jo potrebujejo. Pri eni od organizacij civilne družbe, s katero se je pogovarjala Komisija za begunke, so pojasnili, da že delajo na tem, da bi povezali žrtve nasilja na podlagi spola v Srbiji s sestrsko organizacijo v Nemčiji, kjer imajo po prihodu dostop do oskrbe in podpore. Obstaja tudi nekaj neformalne čezmejne koordinacije, ki poteka med inovativnimi humanitarnimi delavci, ki za deljenje informacij o beguncih s posebnimi potrebami uporabljajo mobilno tehnologijo, vključno z aplikacijo WhatsApp, in zagotavljajo, da jih po prečkanju meje pričakajo in jim nudijo podporo.

Komisija za begunke upa, da bo skupaj s partnerji lahko podpirala razvoj sistema za vodenje primerov, ki bo formaliziral porajajoče se prakse. Potreben je regionalni napotitveni mehanizem, pri čemer lahko humanitarne agencije sledijo ranljivim ženskam in dekletom v tranzitu, vključno z žrtvami nasilja na podlagi spola, ter jim nudijo stalno podporo in zagotavljajo dostop do storitev, ki si jih želijo, ne da bi jim bilo treba večkrat razkrivati občutljive podrobnosti o svojem primeru, kar lahko zanje vedno znova predstavlja travmo.

Premalo izkoriščene lokalne organizacije

Tradicionalne organizacije za humanitarno pomoč se na migracijski poti niso ustrezno odzvale na potrebe begunske populacije. Organizacije civilne družbe bi lahko odigrale vodilno vlogo pri odzivu na begunce. Komisija za begunke se je srečala s številnimi organizacijami civilne družbe v Srbiji in Sloveniji in obstajajo močne lokalne možnosti, ki so že na voljo in bi jih bilo treba podpreti pri zadovoljevanju potreb beguncev. Temeljne organizacije za ženske so neizkoriščen vir za naslavljanje težav z zaščito žensk in nasiljem na podlagi spola in so pri zagotavljanju storitev pripravljene odigrati dejavno vlogo.

Veliko organizacijam civilne družbe je dostop do tranzitnih centrov v Srbiji in Sloveniji trenutno onemogočen. Ena od organizacij v Srbiji svoje osebe uporablja na obrobju tranzitnih centrov, kjer hodijo po železniških in avtobusnih postajah in identificirajo ranljive begunke in otroke, ter jim po najboljših močeh zagotavljajo psihosocialno podporo.

Srbska in slovenska vlada morata tem organizacijam dovoliti delo na tranzitnih lokacijah, v namenskih varnih prostorih za ženske in dekleta. To je najhitrejša in najbolj učinkovita metoda za odziv na pomanjkljivosti pri zgoraj identificiranih storitvah v povezavi z nasiljem na podlagi spola in krepitev drugih ključnih osnovnih storitev.

Dovoljenje za dostop organizacij civilne družbe do meje in tranzitnih območij prav tako pomaga zagotavljati potrebni zunanji nadzor in odgovornost. Organizacije civilne družbe lahko služijo kot pomemben mehanizem za nadzor, ali so begunci deležni storitev v dovoljšnji meri in ali politike in ravnanje v tranzitnih centrih varuje njihovo dostojanstvo in varnost. Vlade se morajo redno dobivati z organizacijami civilne družbe, ki imajo znanje in izkušnje ter so prisotne v tranzitnih centrih, da njihova priporočila glede politik vnesejo v politike tranzitnih centrov.

Vredno je omeniti, da večina organizacij civilne družbe, s katerimi se je srečala Komisija za begunke tekom te ocene, svoje aktivnosti v povezavi z begunci opravlja brez namenskega financiranja. Ker bo odziv na begunce vedno bolj odvisen od teh skupin, ki bodo beguncem zagotavljale storitve, jih je treba pri delu finančno podpirati.

Diskriminacija po državljanstvu

Novembra 2015 so balkanske države, Slovenija, Hrvaška, Srbija in Makedonija, začele sistematično prepovedovati vstop vsem, ki niso državljani Sirije, Iraka in Afganistana,

zaradi česar je na tisoče ljudi z drugimi državljanstvi, vključno z ženskami in dekleti, ujetih na meji na poti.

Poleg prepovedi dostopa do poti in pravne zaščite, enostransko preverjanje državljanstva pomeni tudi, da so prosilci za azil, ki imajo druga državljanstva, bolj izpostavljeni tihotaplcem, zločinski dejavnosti, nasilju na podlagi spola in ločitvi družin. Le nekaj posameznikov iz držav, ki niso med tremi omenjenimi, je uspelo prečkati mejo v Srbijo in Slovenijo. Tisti, ki jih prestrežejo, so odpeljani v azilne centre ali, v nekaterih primerih, v centre za pridržanje. Lokalne organizacije civilne družbe so Komisiji za begunke povedale, da tisti iz azilnih centrov pogosto izginejo, predvidoma zato, ker si iščejo druge načine za nadaljevanje poti na sever, morda s tihotapci.

Študija primera: Ravi⁹ in njegova družina so in južnoazijske države. Iz domovine so zbežali zaradi nestabilnosti in si novo življenje ustvarili v Siriji, kjer jih je vojna prisilila v ponoven beg. Med potjo so jih obkrožili oboroženi mošje, jih prisili, da so vstopili v avto in jih odpeljali na odmaknjeno lokacijo. Medtem ko so jim grozili z nožem in pištolo, so ti oboroženi mošje spolno napadli Ravijevo ženo in ukradli družinske dragocenosti. Po tem ko je z družino uspel uiti možem, so obtičali v srbskem azilnem centru in ne morejo nadaljevati poti v Nemčijo, kjer so upali, da bodo lahko znova zaživel.

Izzivi pri ponovnem združevanju družin

Večina beguncev, ki so potovali poleti 2015, je bila samskih moških, ki so potovali pred preostalimi družinskimi člani, da bi jim zagotovili varnost na poti in možnost, da se ustalijo v Nemčiji ali na Švedskem. Trenutno je večina beguncev na poti žensk in otrok, številne od njih upajo, da se bodo znova pridružile možem in očetom, ki so se že naselili v ciljnih državah. Poleg tega se člani družin pogosto ločijo na poti skozi Grčijo in Balkan.

Zaradi te dinamike veliko otrok potuje samih in predstavlja še posebej ranljivo populacijo. Uradniki in drugi so poročali o resnih izzivih pri identificiranju otrok brez spremstva v hitro premikajočem se in ogromnem begunskem toku. Zaradi kompleksnosti postopka ponovnega združevanja družin v EU, dolžine časa, ki ga zahteva zakonita združitvev in ozke definicije upravičenostik je postopek glede na obseg in potrebe trenutne begunske populacije neprimeren. Poleg zagotavljanja, da so begunci, ki se na poti ločijo, hitro združeni, bi Evropska unija in evropske vlade morale koordinirati in krepiti mehanizme za zakonito ponovno združevanje družin, da bi zagotovile varno in hitro združevanje družinskih članov brez nevarnega potovanja skozi Evropo, in bi morala še posebej zagotoviti, da so vzpostavljeni sistemi za podporo in zaščito otrok brez spremstva.

Brez upoštevanja spola pri dostopu do azila

Kot državi podpisnici Konvencije Združenih narodov iz leta 1951 in Protokola o statusu beguncev, imata Srbija in Slovenija obveznosti, da beguncem zagotovita zaščito in različne ekonomske in socialne pravice. Kljub temu so se številne evropske države, vključno s Srbijo in Slovenijo, v trenutni krizi upirale dolgoročni naselitvi znotraj svojih meja in se namesto tega oklenile vloge »tranzitne države«. Del tega so trenutni sistemi, ki niso strukturirani tako, da bi lahko obdelali veliko število posameznikov, ki iščejo dolgoročno zaščito, in medtem ko imata obe državi vzpostavljene azilne strukture, dostop do njih zahteva navigacijo po zapletenem postopku v tujem jeziku, ki pogosto traja več mesecev ali celo let.

Ženske in otroci, še posebej žrtve nasilja na podlagi spola in druge žrtve travm in mučenja, se pri dostopu do azila lahko srečujejo še z večjimi ovirami. Brez ustrezne psihosocialne in pravne podpore je izjemno težko navigirati po azilnem postopku, vključno z okoliščinami, kjer prošnja temelji na domačem nasilju ali nasilju na podlagi spola.

Čeprav obstajajo organizacije za pravno pomoč in človekove pravice, ki pomagajo prosilcem za azil, številni begunci v »tranzitnih državah« na poti nimajo informacij glede svojih pravic ali možnosti zaprositve za azil. Komisija za begunke je obiskala center v Srbiji zaradi nekaj posameznikov, ki so čakali na obravnavo prošenj za azil, ki so jih vložili tam. Medtem ko jim je bilo gibanje dovoljeno in so lahko odšli, so bili pogoji v stavbi neprimerni, neprimerne pa so bile tudi storitve za podporo travmatiziranim in ranljivim ženskam in otrokom, ki bi lahko v centru ostali več let. Na primer, stranišča in tušni niso bili ločeni po spolu.

Medtem ko je treba narediti več za izboljšanje azilnih postopkov v trenutnih sistemih v Sloveniji in Srbiji, brez sprememb politik in policijskih postopkov, ki so podlaga za nacionalne azilne postopke in postopke preseljevanja ter širših sprememb v odzivu EU na dotok beguncev, številni morda ne bodo iskali pravne zaščite v trenutnih »tranzitnih državah«, tudi tam, kjer je sistem tehnično na voljo.

Brez dolgoročnih rešitev

Večina beguncev, ki jih je intervjuvala Komisija za begunke, in večina deležnikov, ki je poročala o interakcijah z begunci, je navedla, da bi se večina beguncev raje preselila v bolj zahodne ali severne evropske države, kot sta Nemčija in Švedska, in tam zaprosila za azil. Številni begunci na poti v določenih evropskih državah že imajo družino, s katero bi se radi združili. Vendar so številni deležniki opazili tudi, da begunci menijo, da bodo tam imeli več koristi in boljših priložnosti za ponovni začetek svojih življenj, kot če bi ostali v trenutnih tranzitnih državah, kjer je manj verjetno, da bodo begunci dobrodošli.

Namesto, da bi z begunci ravnali kot s samo tranzitno populacijo, morata srbska in slovenska vlada v sodelovanju z EU in drugimi evropskimi državami, uvesti dolgoročne rešitve za naselitev beguncev. To vključuje zagotavljanje kapacitet za pomoč beguncem z jezikovnimi tečaji, iskanjem dolgoročne namestitve, programi za uvedbo pomoči pri zaposlovanju, vključevanjem otrok v šole, zagotavljanjem dostopa do zdravstvene oskrbe in obilico drugih podpornih storitev, ki jih potrebuje razseljena in travmatizirana populacija, še posebej ženske in otroci.

Zaključek

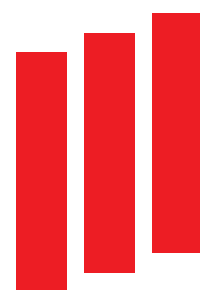
Humanitarni in politični odziv v Evropi begunske ženske in dekleta na vsakem koraku pušča na cedilu in zahteva takojšnje spremembe. Izvajanje storitev in zaščita na poti morajo biti razširjenje in izboljšane, kot je opisano v tem poročilu, in morajo biti konkretno osredotočene na posebne potrebe in ranljivost žensk in deklet.

Ker je zaradi zime potovanje bolj grozljivo in ker vedno več držav zapira poti, ki so bile beguncem nekoč na voljo, se jih na pot odpravi nekoliko manj. To vladam in humanitarnim agencijam ponuja ključen čas za vzpostavitev izboljšanih kapacitet in izboljšanje prepotrebne podpore za ženske in dekleta preden se z lepšim vremenom neizbežno poveča tudi njihovo število. Begunske kriza je ogromna in kompleksna in je nobena država ne more upravljati samostojno. Nujen je širok večnacionalen in koordiniran odziv.

Tako nacionalna kot širša evropska koordinacija dolgoročnih rešitev, kot so možnosti za varnejšo pot in dostop do azila in integracije, zahtevata velikanske vire in politično voljo, da bi te napore podpirale vse države, vključno s Srbijo in Slovenijo, ter se odzivale na ta begunski tok brez primere in begunskim ženskam ter otrokom zagotavljale dostop do humanitarne pomoči in zaščite.

Opombe

1. *Smernice za integracijo intervencij pri nasilju na podlagi spola v humanitarne akcije* (2015) Medagencijskega stalnega odbora <http://gbvguidelines.org/>
2. To poročilo se nanaša na tiste, ki potujejo po Evropi in ki so bili v večji meri kot begunci razseljeni zaradi nevarnosti, nestabilnosti in preganjanja. Ti posamezniki bi morali biti preverjeni v povezavi z azilom in možnostjo podajanja prošnje za azil ali imeti na voljo kakšno drugo obliko pravne zaščite v ciljni državi, da bi lahko določili, ali lahko ostanejo, čeprav ostajajo številne ovire, kot sta prepoved vstopa ali tranzita na podlagi državljanstva.
3. Komisija za begunke se trenutno pripravlja na tretjo misijo v Nemčijo in na Švedsko, najpogostejši ciljni državi te begunske populacije, da bi ocenila zaščito in azilni odziv v teh državah.
4. UNHCR, UNFPA in Komisija za begunke. Tveganja na področju zaščite za ženske in dekleta v evropski begunski in migrantski krizi. Januar 2016
5. Glejte opombo 1.
6. *Priročnik projekta Sphere: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response (Humanitarna listina in minimalni standardi pri humanitarnem odzivu)* (2011), <http://www.sphereproject.org/handbook/>
7. Ime je bilo spremenjeno zaradi zaščite njene identitete.
8. Nekateri humanitarci so predlagali, da bi se število obstoječih otrokom prijaznih prostorov in prostorov za doječe matere lahko podvojilo v obliki varnih prostorov za ženske, vendar to ne bo dovolj za večsektorski odziv na nasilje na podlagi spola, če želimo doseči vse ženske in dekleta, ki jih potrebujejo.
9. Ime je bilo spremenjeno zaradi zaščite njegove identitete in identitete njegove družine.

**WOMEN'S
REFUGEE
COMMISSION**

122 East 42nd Street
New York, NY 10168-1289
212.551.3115
info@wrcommission.org

womensrefugeecommission.org